

***7нче сыйныфта туган тел дәресе**

Унсигезенче октябрь, 2018нче ел

БИЛГЕЛЕ БЕР КАГЫЙДӨГӨ ТАЯНЫП, ТӨРКЕМНӨРГӨ БҮЛЕГЕЗ

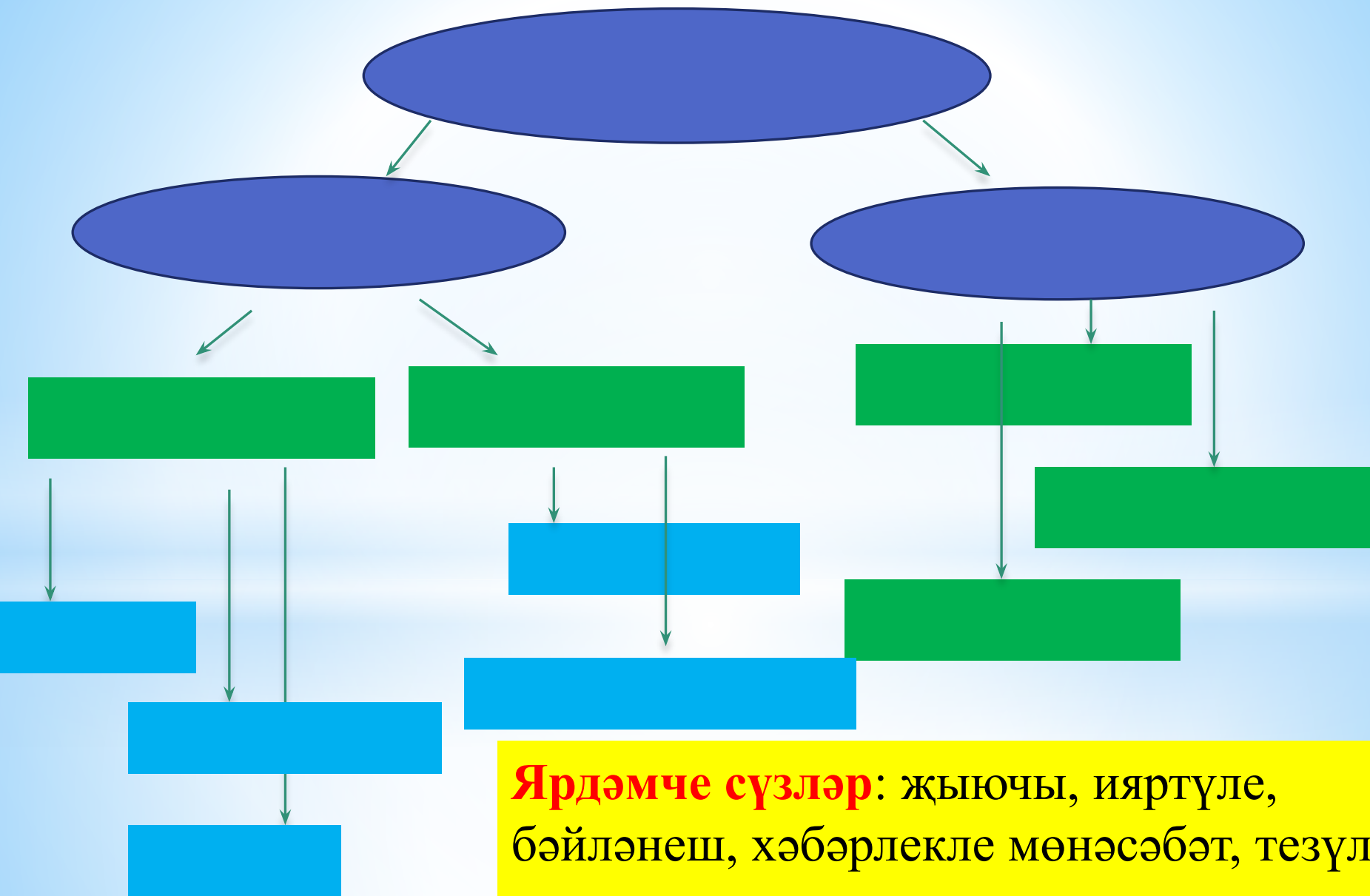
*Ручка, китап, дәфтәр һәм
карандаш; кибеттә очраштык;
курдем-танымадым; зәңгәр, сары,
кызыл; агач һәм ботак; йолдызлы
күк; йөрәге шомлана; мәктәптә
укыйбыз; бардым, катнаштым,
әмма әсиңмәдем.*

Тикшерэбэз!!!

Тезүле бэйлэнеш	ияртүле бэйлэнеш
Ручка, китап, дэфтэр һәм карандаш;	кибеттә очраштык;
курдем-танымадым;	йолдызлы күк;
зәңгәр, сары, кызыл;	йөрәге шомлана;
агач һәм ботак;	мәктәптә укыйбыз;
бардым, катнаштым, әмма жиңмәдем.	

бишле	хатасыз
дүртле	1-2 хата
өчле	3-4 хата

“Иреккле хат”

Ярдәмче сүzlәр: жыючы, ияртүле, бэйләнеш, хәбәрлекле мөнәсәбәт, тезүле, теркәгечле, теркәгечсез, каршы куючы, бүлүче, санау интонациясе, каршы кую интонациясе.

Бәйләнешләр

Тезүле

Ияртүле

теркәгечле

Теркәгечсез

Хәбәрлекле
мөнәсәбәт

жыючы

Санау ин-се

Каршы куючы

Каршы кую ин-се

бүлүче

бишле		хатасыз	
дүртле		1-2 хата	
өчле		3-4 хата	

**Хәбәрлекле
мөнәсәбәт**

```
graph TD; A([Хәбәрлекле мөнәсәбәт]) --> B[Китап шкафта. Чәчәк сезгә. Мин Бакырчыдан.]; A --> C[Без тыңлыйбыз.]; A --> D[Алма тәмле.]; A --> E[Дәфтәр өстәл өстендә. Әниләр безнең белән.]; A --> F[Машина әтинеке.]; A --> G[Апам-кибетче.];
```

Китап шкафта. Чәчәк
сезгә. Мин Бакырчыдан.

Без тыңлыйбыз.

Алма тәмле.

Дәфтәр өстәл өстендә.
Әниләр безнең белән.

Машина әтинеке.

Апам-кибетче.

Юнәлеш, чыгыш, урын-
вакыт килеше
кушымчалары

Зат-сан куш-часы

Сүз тәртибе

**Хәбәрлекле
мөнәсәбәтне
барлыкка китерүче
чаралар**

Бәйлек, бәйлек сүзләр

-ныкы,-неке
кушымчасы

Хәбәр итү интонациясе

Хэбэрлекле мөнэсэбэт

Бер сүз икенче сүз турында нэрсәдер хэбэр итә;

Жөмлә барлыкка килә;

Юнәлеш, чыгыш, урын-
вакыт килеше
кушымчалары

Сүз тәртибе

Бәйлек, бәйлек сүзләр

Хэбэрлекле
мөнэсэбәтне
барлыкка китерүче
чаралар

Зат-сан куш-часы

-ныкы, -неке
кушымчасы

Хэбэр итү интонациясе

Бәялибез

*Унсигезенче октябрь.
Хабәрлекле мөнәсәбәт.
44нче күнегү.*

*Яңгыр ява. Без-дуслар. Мин-
укучы. Көн кояшлы. Жиләк күп.
Кызлар килде. Әнием-табиба.
Китап өстәлдә.*

бишле	хатасыз
дүртле	1-2 хата
өчле	3-4 хата

“Ял итәп алыиҥ!”

Текст белән эш:

Татфондбанк оештырган «Авылның сәләтле 100 баласы» акциясе күпләрне канатландыргандыр. Менә бит, ниһаять, авыл балаларына да үз сәләтен ачу мөмкинлеге туган! Авыл хужалыгы һәм азык-төлек министрлыгы белән Мәгариф һәм фән министрлыгы ярдәмендә уздырылучы бу чара берничә ел рәттән уздырылып килә. Быел MasterCard халыкара түләү системасы да әлеге акцияне оештыруда үз өлешен керткән. Киләчәктә аңа башка оешмалар да кушылып һәм әлеге чарада жиңүчеләр дә күбрәк булып, дип ышанасы килә. Катнашучылар саны, елдан-ел артып, быел 850 кешегә җиткән. Киләсе елга ул тагын да артачак. Лаеклылар, һәрхәлдә, 100 генә түгел...

«Корстон»ның тамашалар залына Татарстанның барлык 43 районыннан фән олимпиадаларында, төрле интеллектуаль бәйгеләрдә жиңү яулаган балалар җыелды. Чара башланганчы, кунаклар чәй эчеп ял итте, бер-берсе белән аралашты. Укучыларга Татфондбанкның индивидуаль дизайны белән эшлängән пластик карталар тапшырылды. Ел дәвамында шул пластик карталарга ай саен 1000 сум акча күчереләчәк. Үзенә күрә стипендия була инде.

Бу акция сәләтле балаларны барларга, аларга белем һәм рухи яктан үсәргә, камилләшәргә ярдәм итә.

Биремнәрне үтибез:

1. Сәләт, бәйге, рухи, камилләшергә сүзләренен мәгънәләрен аңлатыгыз.
2. Бу, акция, сәләтле, һәм, белем, ярдәм итә, үз, белән, күбрәк, елдан-ел сүзләре кайсы сүз төркеменә карый?
3. Тапшырырга, канатландырырга, артырга сүзләренен синонимнарын табыгыз.

Биремнәрне тикшерәбез:

1. **Сәләт**- кешенең тумыштан ук килә торган нәрсәне булса да булдыру, яхшы эшләү.

Бәйге-ат чабышы, ярыш, көрәш, көч сынаш.

Рухи-эчке дөнья, психик сәләт, күңел, матди.

Камилләшәргә –яхшырырга.

2. Бу-күр.алм., акция-исем, сәләтле-сыйф., һәм-теркәгеч, белем-исем, ярдәм итә-фигыль, үз-бил.алм., белән-бәйлек, күбрәк-рәвеш, елдан-ел-рәвеш.

3. Тапшырырга-**бирергә**, канатландырырга-**шатландырырга**, артырга-**күбәергә**.

Бишле	хатасыз
дүртле	1-2 хата
өчле	3-4 хата

Текст белән эш:

Татфондбанк оештырган «Авылның сәләтле 100 баласы» акциясе күпләрне канатландыргандыр. Менә бит, ниһаять, авыл балаларына да үз сәләтен ачу мөмкинлеге туган! Авыл хужалыгы һәм азык-төлек министрлыгы белән Мәгариф һәм фән министрлыгы ярдәмендә уздырылучы бу чара берничә ел рәттән уздырылып килә. Быел MasterCard халыкара түләү системасы да әлеге акцияне оештыруда үз өлешен керткән. Киләчәктә аңа башка оешмалар да кушылып һәм әлеге чарада жиңүчеләр дә күбрәк булып, дип ышанасы килә. Катнашучылар саны, елдан-ел артып, быел 850 кешегә җиткән. Киләсе елга ул тагын да артачак. Лаеклылар, һәрхәлдә, 100 генә түгел...

«Корстон»ның тамашалар залына Татарстанның барлык 43 районыннан фән олимпиадаларында, төрле интеллектуаль бәйгеләрдә жиңү яулаган балалар җыелды. Чара башланганчы, кунаклар чәй эчеп ял итте, бер-берсе белән аралашты. Укучыларга Татфондбанкның индивидуаль дизайны белән эшлängән пластик карталар тапшырылды. Ел дәвамында шул пластик карталарга ай саен 1000 сум акча күчереләчәк. Үзенә күрә стипендия була инде.

Бу акция сәләтле балаларны барларга, аларга белем һәм рухи яктан үсәргә, камилләшәргә ярдәм итә.

*Тикшерәбез:

Акциясе канатландыргандыр. (Ачу)Мөмкинлеген туган. Чара уздырылып килә. Халыкара түләү системасы керткән. Оешмалар кушылыр. Жиңүчеләр булыр. Катнашучылар саны житкән. Ул артачак. Лаяклылар түгел. Балалар жыелды. Кунаклар ял итте. Кунаклар аралашты. Карталар тапшырылды. Акча күчереләчәк. Стипендия була инде. Акция ярдәм итә.

* Дәрес буенча Сезнең фикерләр...

* Хәбәрлекле мөнәсәбәтне җөмләдән таба беләм.

Әйе/юк

* Хәбәрлекле мөнәсәбәтне табуда кыенлык кичерәм.

Әйе\юк

* Тезүле бәйләнешкә хас үзлекләрне беләм.

Әйе\юк

* Ияртүле бәйләнешне тезүле бәйләнештән аера алмыйм.

Әйе\юк

* Дәрестә кайбер күнегүләрне аңлап бетермәдем.

(кайсыларын, язарга)_____

- *Өй эше: 1-2. Кагыйдә-модель, бәйләүче чараларына мисаллар табарга.
- *3. 46нчы күнегү. “Талантның бер өлеше тумыштан, тугыз өлеше тырышлыктан”.